

Bogusław Nadolski

Biuletyn liturgiczny (90)

Collectanea Theologica 68/1, 129-148

1998

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

BIULETYN LITURGICZNY (96)

ZAWARTOŚĆ: I. Sprawowanie odnowionych obrzędów konsekracji dziewic; II. Liturgia Wielkiego Jubileuszu Roku 2000.*

I. SPRAWOWANIE ODNOWIONYCH OBRZĘDÓW KONSEKRACJI DZIEWIC

W Święto Narodzenia Najświętszej Maryi Panny, 8 września 1970 r., zostały oficjalnie opublikowane w Rzymie nowe obrzędy konsekracji dziewic, tworzące integralną część *Pontyfikatu Rzymskiego*¹. Ważność i znaczenie nowej księgi polega na fakcie powrotu do tradycji i na sięgnięciu do samych źródeł konsekracji. Kościół bowiem po kilku wiekach przywraca obrzędy konsekracji ich pierwotnemu właścicielowi, czyli w pierwszej kolejności kobietom żyjącym w świecie i pragnącym Bogu poświęcić swoje życie w dziewictwie. Z polecenia papieża Pawła VI Kongregacja do Spraw Kultu Bożego ogłosiła i postanowiła, że obrzędy te mogą być sprawowane w Kościele łacińskim od dnia 6 stycznia 1971 r. W oczekiwaniu na polską edycję nowego *Ordo* pragniemy w niniejszym opracowaniu zająć się niektórymi zagadnieniami związanymi ze sprawowaniem odnowionych obrzędów konsekracji.

1. Szafarz obrzędów konsekracji

Od samego początku powstania zwyczaju konsekracji dziewic przewodniczenie obrzędem, ze względu na ich charakter zaślubin, zastrzeżone było wyłącznie biskupowi². Zgodnie więc z tą wielowiekową tradycją Kościoła, szafarzem obrzędów konsekracji dziewic pozostaje nadal wyłącznie biskup³. Należy jednak wyraźnie zaznaczyć, że zgodnie z duchem odnowionej liturgii obrzędów konsekracji jego funkcja jako szafarza nie ma charakteru czysto obrzędowego, czyli nie chodzi w nim bynajmniej o nadanie liturgii

* Redaktorem biuletynu jest ks. Bogusław N a d o l s k i TChr, Poznań–Warszawa.

¹ *Ordo Consecrationis Virginum* (= OCV), Editio typica, Typis Polyglottis Vaticanis 1970.

² Por. R. M e t z, *La condition juridique de la consecration des vierges dans la liturgie latine*, w: „Revue de droit canonique” 1, (1951) 3, 263-266.

³ OCV, *Praenotanda 6: Minister ritus consecrationis virginum est Episcopus Ordinarius loci*.

większego stopnia uroczystości, lecz wynika ona z głębokich racji teologicznych, do których należy przede wszystkim znaczenia dziewictwa w życiu duchowym Kościoła⁴.

Biskup jako szafarz obrzędów reprezentuje Ojcostwo Boga Ojca i w Jego dłonie powierza złożony przez dziewicę ślub dziewictwa, przez co przybiera on znamię ofiary składanej Bogu Ojcu, który będąc źródłem łaski dziewictwa, jest także celem kultu, który dziewica pragnie Mu składać przez dochowanie swojego dziewictwa⁵. Z kolei jako pasterz powierzonej mu owczarni, na mocy święceń biskupich, reprezentuje on Chrystusa-Głowę i działa w Jego imieniu⁶, w odniesieniu zaś do Kościoła reprezentuje Chrystusa-Oblubieńca⁷. Ten ostatni aspekt funkcji biskupa zostaje zaakcentowany w formule towarzyszącej wręczeniu pierścienia podczas liturgii święceń biskupich: „przyjmij pierścień, znak wierności, dochowania wiary, czystości życia i strzeż Kościoła, Oblubienicę Chrystusa”⁸. Biskupowi więc, który jest najpełniejszym znakiem Chrystusa-Oblubieńca, przystoi najbardziej przewodniczenie obrzędom konsekracji dziewic, będących „obrazem Kościoła, Oblubienicy Chrystusa”⁹.

Przez posługę biskupa zostaje wyrażony najpełniej duchowy związek, jaki przez liturgiczny akt konsekracji zachodzi pomiędzy dziewicą i diecezją, a przez to z całym Kościołem powszechnym. Nie można jednak w tym wypadku mówić o inkardynacji dziewicy do diecezji, jaka zachodzi w przypadku kapłana podczas święceń kapłańskich, która jest raczej związkiem prawnym kapłana ze swoją diecezją. Związek dziewicy z diecezją, jaki powstaje podczas konsekracji, jest szczególnym rodzajem więzi duchowej z lokalną wspólnotą wierzących¹⁰. Jej zewnętrznym wyrazem może być szeroka współpraca między dziewicami konsekrowanymi a biskupami dla harmonijnego rozwoju duszpasterstwa diecezjalnego. Konkretnie wyrażać się to będzie w prowadzeniu przez dziewice konsekrowane różnorodnej działalności duszpasterskiej, apostołskiej i charytatywnej we wspólnotach parafialnych i diecezjalnych. Trzeba jednak zaznaczyć, że działalność ta nie należy do istoty ich powołania i stanu życia, nie może też być w żaden sposób przez nikogo im narzucona. Posługa kościelna dziewic konsekrowanych nie jest wynikiem ich szczególnych zobowiązań prawnych, lecz naturalnym owocem powołania do naśladowania Chrystusa w dziewictwie¹¹.

⁴ P. Ruaro, *L'ordine delle vergini. I documenti, i riti, le norme, i principi spirituali e pastorali*, Torino 1990, 113.

⁵ G. Ferraro, *I sacramenti e l'identità cristiana*, Piemme 1986, 270.

⁶ LG 23.

⁷ P. Ruaro, *L'ordine delle vergini. I documenti, i riti, le norme, i principi spirituali e pastorali*, dz. cyt., 113.

⁸ *Accipe anulum, fidei signaculum: et sponsam Dei, sanctam Ecclesiam, intemerata fide ornata, illibate custodi: De ordinatione diaconi, presbyteri et episcopi*, Editio typica, Libreria Editrice Vaticana, 1968, s. 75.

⁹ OCV, *Decretum*, s. 5

¹⁰ P. Ruaro, *L'ordine delle vergini. I documenti, i riti, le norme, i principi spirituali e pastorali*, dz. cyt., 113-114.

¹¹ S. Recchi, *L'ordine delle vergini*, w: *Quaderni di Diritto Ecclesiale*, 3 (1992) 146.

Funkcja biskupa jednakże w myśl nowego *Ordo* nie jest tylko czysto liturgiczna. Obok przewodniczenia obrzędowi Kościół zleca mu również odpowiedzialność i powierza troskę duszpasterską o dziewice konsekrowane własnej diecezji. Dotyczy to zarówno okresu poprzedzającego konsekrację, jak i czasu po konsekracji. Do najważniejszych zadań biskupa w okresie poprzedzającym konsekrację należy rozpoznanie autentyczności powołania kandydatek do życia w dziewictwie i dopuszczenie ich do konsekracji¹². W tym celu, a także w celu nawiązania osobistego kontaktu, biskup w oznaczonym dniu, poprzedzającym konsekrację, lub przynajmniej w przeddzień, powinien spotkać się z kandydatkami i odbyć z nimi rozmowę¹³. Spotkanie to jednak nie powinno mieć charakteru prawnego przepytania, jakie zalecał biskupom w swoim Pontyfikale Durand¹⁴, lecz powinno mieć charakter rozmowy duszpasterskiej, która odbywa się między biskupem jako „ojcem i pasterzem całego Kościoła partykularnego” a jego duchową córką¹⁵. Troska duszpasterska biskupa rozciągająca się na okres pokonsekracyjny i w myśl *Praenotanda* powinna się wyrażać przede wszystkim w ustaleniu sposobu, w jaki dziewice prowadzące życie świeckie mają się zobowiązać do zachowania dziewictwa na zawsze¹⁶. Ponadto powinien on czuwać nad sposobem i zakresem ich wielorakiej posługi czynionej Kościołowi i braciom, a także troszczyć się o ich stałą formację duchową¹⁷. Duszpasterska troska biskupa ma swe głębokie źródło w duchowym związku, jaki zrodził się w akcie konsekracyjnym pomiędzy nim a dziewicą, ponieważ dziewica jest żywym obrazem Kościoła, którego on jest obłubieńcem i ojcem¹⁸.

2. Czas sprawowania konsekracji

Odnośnie do czasu sprawowania obrzędów konsekracji *Ordo* mówi: „wypada, aby konsekracja dziewic odbyła się w Oktawie Wielkanocy lub w uroczystości, zwłaszcza związane z tajemnicą Wcielenia, w niedzielę, w święta Najświętszej Maryi Panny lub w święta dziewic¹⁹. W tak sformułowanym zaleceniu, dotyczącym dokładnego doboru dni,

¹² OCV, *Praenotanda* 5. *Pro virginibus vitam saecularem agentibus requiritur: c) ut ab Episcopo loci Ordinario ad consecrationem admittantur.*

¹³ OCV 2; *Die constituta, consecrationis ritui proxima, vel saltem pridie, virgines consecrandae praesentantur Episcopo ad pastorale colloquium instituendum inter filias et dioeceseos Patrem.*

¹⁴ *Le Pontifical de Guillame Durand*, wyd. M. Andrieu, *Le Pontifical romain au Moyen Age*, t. III, Città del Vaticano 1940, 411.

¹⁵ Por. OCV 2.

¹⁶ OCV, *Praenotanda* 5: *Episcopi autem est statuere quo modo ac ratione virgines vitam saecularem agentes se obligent ad vitam virginalem perpetuo amplectendam.*

¹⁷ O szczególnych zadaniach biskupa wobec członków różnych form życia konsekrowanego wypowiada się posynodalna adhortacja *Vita consecrata* nr 48.

¹⁸ T. Colombotti, *I riti della professione religiosa e di consacrazione delle vergini*, RPL, 30 (1992), 3,28.

¹⁹ OCV 1: *Consecrationem virginum fieri decet in octava Paschae, in solemnitatibus, praesertim in iis quae ad dominicae Incarnationis mysteria referuntur, in dominicis diebus, in festis beatae Virginis Mariae vel sanctarum Virginum.*

dostrzegamy z jednej strony wyraźnie nawiązanie do najstarszej praktyki Kościoła²⁰, z drugiej zaś, precyzyjne kryterium teologiczne, jakim jest charakter ślubny sprawowanego w te dni misterium Chrystusa²¹. Dlatego też porządek, w jakim podane są dni, nie odnosi się bynajmniej do stopnia liturgicznego, lecz do ich znaczenia teologicznego, jakie mają dla obrzędów konsekracji.

Celebracja tajemnicy zbawienia w określone dni roku liturgicznego, odmierzane rytmem czasu, czerpie swoje źródło z miłości oblubieńczyj Kościoła do Chrystusa. W takiej bowiem perspektywie ukazany jest cały rok liturgiczny przez Drugi Sobór Watykański: „Święta Matka Kościół uważa za swój obowiązek obchodzić w czcigodnym wspomnieniu zbawcze dzieło swego boskiego Oblubieńca przez cały rok w ustalonych dniach”²².

Rubryka obecnego *Ordo* w pierwszej kolejności wymienia Tydzień Paschalny. O znaczeniu tych dni mówią *Ogólne Normy Roku Liturgicznego i Kalendarza*²³. W świetle powyższego dokumentu Chrystus przez misterium paschalne w sposób szczególny dopełnił odkupienia ludzkości i dokonał zarazem doskonałego uwielbienia swojego Ojca. Dzięki temu wydarzeniu zbawczemu nastąpiło całkowite odnowienie człowieka i przywrócona mu została możliwość ponownego wejścia w pełnię wspólnoty z Bogiem, która jest wspólnotą typowo oblubieńczą. Wydarzenie nocy paschalnej jest celebrowane z tą samą intensywnością i uroczystością przez następne pięćdziesiąt dni, w szczególności zaś podczas oktawy paschalnej. Ponieważ Pascha Chrystusa jest świętem definitywnych zaślubin Chrystusa z Kościołem, wypada, aby właśnie w tym dniu przez sprawowanie konsekracji, obrzędu, w którym dziewica „zostaje wyniesiona do godności oblubieńczy Chrystusa”²⁴, wspólnota kościelna otrzymała jasny i czytelny znak tych ostatecznych zaślubin²⁵.

Po oktawie paschalnej wymienione są uroczystości sprawujące Tajemnicę Wcielenia i niedziele. Ponieważ niedziela jest „małą wielkanocą”, anamnezą tygodniową Oblubieńca Zmartwychwstałego, zawiera ona również te same teologiczne treści zaślubin Chrystusa

²⁰ Por. M. R i g h e t t i, *Manuale di storia liturgica* t. 4, Milano 1959, 490.

²¹ I. M. C a l a b u i g – R. B a r b i e r i, *Consacrazione delle vergini*, w: *Nuovo dizionario di liturgia*, Roma 1984, 301.

²² KL, 103.

²³ „Ponieważ dzieła odkupienia ludzi i doskonałego uwielbienia Boga Chrystus dokonał przez paschalne misterium swojej błogosławionej Męki, przez które umierając zniweczył naszą śmierć i zmartwychwstając przywrócił nam życie, święte Triduum Męki i Zmartwychwstania Pańskiego jaśnieje jako szczyt roku liturgicznego. Takie znaczenie, jakie niedziela ma w tygodniu, uroczystość Wielkanocy ma w roku liturgicznym”; nr 18.

„Pięćdziesiąt dni od Niedzieli Zmartwychwstania do Niedzieli Zesłania Ducha Świętego obchodzi się z wielką radością jako jeden dzień świąteczny, co więcej, jako »wielka niedziela«”; nr 22.

„Osiem początkowych dni Okresu wielkanocnego stanowi Oktawę Wielkanocy. Obchodzi się je jako uroczystości Pańskie”; nr 24.

²⁴ OCV 16.

²⁵ T. C o l o m b o t t i, *I riti della consacrazione delle vergini e della professione religiosa*, w: *Matrimonio e verginità. L'amore cristiano e le sue forme celebrative*. Milano 1976, 69-70.

z Kościołem, co Pascha roczna. Natomiast dni, w których uobecnia się Tajemnica Wcielenia, są wymienione dlatego, że właśnie w niej nastąpił początek zaślubin Chrystusa z Kościołem²⁶.

Na końcu wymienione są święta Maryi Dziewicy i świętych dziewic. Święta Maryi, ponieważ Ona, będąc najpełniejszym wyrazem *virgo sponsa Christi*, jest modelem i niemal hipostazą Kościoła-Oblubienicy oraz niedościgłym wzorem dla dziewicy konsekrowanej. Święta dziewic zaś dlatego, że doświadczyły one na sposób egzystencjalny, zarówno w wymiarze swojego ciała, jak i ducha, wydarzenia ślubnego Chrystus-Kościół²⁷.

Zalecenie *Pontyfikatu*, czytane w kluczu teologicznym, preferuje więc sprawowanie konsekracji w te uroczystości i święta roku liturgicznego, które lepiej wyrażają tajemnicę zaślubin Chrystusa z Kościołem.

3. Miejsce konsekracji

Odnosnie do miejsca sprawowania liturgii konsekracji *Ordo* wyraźnie określa, że „obrzęd powinien się odbyć w kościele katedralnym, chyba że okoliczności i zwyczaje miejscowe przemawiają przeciw temu”²⁸. Wskazanie to, podobnie jak wskazania dotyczące szafarza i czasu sprawowania obrzędów, należy widzieć przede wszystkim w kluczu teologicznym, nie zaś w kluczu prawnym.

Powyższe zalecenie w pierwszej kolejności wynika ze znaczenia teologicznego świątyni jako miejsca kultu. Zwraca na to uwagę uroczysta modlitwa odmawiana podczas obrzędów poświęcenia kościoła²⁹: „Ta świątynia jest znakiem misterium Kościoła, który Chrystus uświęcił Krwią swoją, aby był Jego Oblubienicą, pełną chwały Dziewicą jaśniejącą czystością wiary oraz matką dającą życie mocą Ducha Świętego”³⁰. Świątynia więc jest znakiem tajemnicy Kościoła, „wybranego przez Chrystusa jako Oblubienicę”.

Miejsce konsekracji podyktowane jest również funkcją, jaką kościół katedralny pełni w życiu duchowym diecezji. Według *Caeremoniale episcoporum*³¹ w nim znajduje się katedra biskupia, znak nauczania i władzy pasterza Kościoła lokalnego, a także znak jedności wszystkich wyznających tę wiarę, której biskup naucza jako pasterz swojej

²⁶ *Tamże*, 70-71.

²⁷ I.M. Calabuig – R. Barbieri, *Consacrazione delle vergini*, art. cyt. s. 301.

²⁸ OCV 3; *...ritus congruenter fit in ecclesia cathedrali, nisi res moresque loci hoc dissuadeant.*

²⁹ *Ordo Dedicationis Ecclesiae et Altaris, Pontificale Romanum, ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli pp. VI promulgatum*, Editio typica, Typis Polyglottis Vaticanis 1977.

³⁰ *Haec aedes mysterium adumbrat Ecclesiae, quam Christus suo sanctificavit cruore ut Sponsam sibi exhiberet gloriosam, Virginem fidei integritate conspicuam Matrem Spiritus virtute fecundam, tamze*, s. 46.

³¹ *Caeremoniale episcoporum ex decreto sacrosancti oecumenici concilii Vaticani II instauratum auctoritate Ioanni Pauli PP. II promulgatum*, Editio typica, Typis Polyglottis Vaticanis, 1984.

owczarni³². Dlatego jest „on centrum życia liturgicznego diecezji³³, jest kościołem biskupa i symbolem jego oblubienicy³⁴. W katedrze ponadto w sposób szczególny objawia się Kościół lokalny, zwłaszcza kiedy biskup przewodniczy Eucharystii³⁵. Wierni, którzy uczestniczą w obrzędach konsekracji dziewic, są nie tylko ich krewnymi i przyjaciółmi, lecz przede wszystkim ludem Bożym, zbudowanym na Eucharystii, wokół swojego pasterza, ludem, który żyje i odkrywa, także w znaku dziewicy poświęcającej się Bogu, własne powołanie chrześcijańskie³⁶. Cała liturgia konsekracyjna bowiem, wraz ze swoją bogatą symboliką i treścią eucharystyczną oraz biblijną, stanowi swoisty rodzaj katechezy na temat znaczenia życia chrześcijańskiego, pojętego jako jedność oblubienicza między Chrystusem i Kościołem, będącej fundamentem tak dla dziewicy konsekrowanej, jak i dla żyjących w sakramencie małżeństwa³⁷.

Również samo znaczenie teologiczne obrzędów domaga się, aby były one sprawowane w katedrze. Konsekracja dziewic jest w istocie swym obrzędem zaślubin, szczególnym „locus” dla mistycznych zaślubin Chrystusa w Kościele, reprezentowanym w tym konkretnym fakcie przez dziewicę, która się poświęca. Podczas niej dziewica chrześcijańska mocą Ducha Świętego Pocieszyciela zostaje wyniesiona do godności oblubienicy Chrystusa i połączona z Nim nierozzerwalnym węzłem³⁸. Na mocy nieodwołalnego aktu liturgicznego, jakim jest konsekracja, powstaje ścisły i duchowy związek dziewicy z biskupem, a przez to z diecezją, dla której od tej pory pragnie ona poświęcić swoje duchowe siły³⁹.

Ponadto na katedrę jako miejsce konsekracji wskazuje także sama osoba szafarza obrzędów, którym jest biskup, uosabiający w czynnościach liturgicznych najpełniej Chrystusa-Oblubienicę.

Sprawowanie więc obrzędów konsekracji dziewic w kościele katedralnym, przez doskonałą zbieżność symboliki ślubnej, charakteryzuje trafnie sam ryt, jako wyraz charyzmatu danego Kościołowi lokalnemu oraz jako ceremonię zaślubin między Chrystusem-Oblubienicą i Kościołem-Oblubienicą⁴⁰.

³² *Ecclesia cathedralis ea est in qua Episcopi cathedra sita est, signum, magisterii potestatisque pastoris Ecclesiae particularis necnon signum unitatis credentium in ea fide, quam Episcopus, tamquam gregis pastor, annuntiat, tamże 42.*

³³ *Proinde ecclesia cathedralis centrum vitae liturgicae dioecesis merito haberi debet, tamże 44.*

³⁴ *Si episcopus ab alia Ecclesia translatus sit vel ordinationem episcopalem in sua cathedrali ecclesia non acceperit, tunc, convocata communitate dioecessana, fit per celebrationem Missae stationalis eiusdem receptio, cum primum advenit in suam Ecclesiam, tamże, 1141.*

³⁵ *Praecipua manifestatio Ecclesiae localis habetur quando Episcopus, ut sacerdos magnus sui gregis. Eucharistiam celebrat praesertim in ecclesia cathedrali, a suo presbyterio et ministris circumdatus, cum plenaria et actuosa participatione totius plebis sanctae Dei, tamże, 119.*

³⁶ F. T o s e t t i, *Vergini consacrate nel mondo*, Bologna 1990, 58.

³⁷ *Tamże*, s. 58, n.8.

³⁸ OCV 16.

³⁹ Por. OCV 36 c.

⁴⁰ T. C o l o m b o t t i, *Consacrazione delle vergini e professione religiosa*. RL 69(1982) 4,451.

4. Obrzędy konsekracji dziewic żyjących w świecie

Odnowiona księga liturgiczna zawiera dwie formy obrzędu konsekracji, uwzględniając dwie różne sytuacje. Rozdział I zawiera obrzęd, który należy stosować przy konsekracji dziewic żyjących w świecie⁴¹, a rozdział II – obrzęd konsekracji mniszek, który łączy w sobie w jedną całość profesję zakonną i konsekrację dziewic⁴². W ten oto sposób Kościół powraca do samych źródeł konsekracji, przywracając obrzęd ich pierwotnemu właścicielowi, czyli kobietom żyjącym w świecie i pragnącym Bogu poświęcić życie w dozgonnym dziewictwie⁴³.

Liturgia konsekracji rozpoczyna się uroczystym obrzędem wejścia biskupa otoczonego asystą, procesją zmierzającą do ołtarza. W procesji tej idą również dziewice, mające przyjąć konsekrację⁴⁴. Wspólne wejście kandydatek do zgromadzenia liturgicznego już w samym momencie rozpoczynającym obrzędy stanowi autentyczne *novum* obecnych obrzędów, dotąd bowiem kandydatki wchodziły po *graduale*⁴⁵. Taka forma obrzędu wejścia jest ponadto nawiązaniem do odnowionej liturgii święceń kapłańskich, w której kandydaci również biorą udział w procesji wejścia⁴⁶. W epoce takiej jak nasza, w której uczestnictwo kobiet w procesji liturgicznej nie budzi u nikogo zdziwienia, wejście kandydatek w tym samym orszaku wraz z biskupem i asystą czyni obrzęd wejścia czymś bardzo naturalnym i zarazem uroczystym, a także nie pozbawionym efektu sugestywnego⁴⁷.

Rytuał zaleca, aby kandydatkom w drodze do ołtarza towarzyszyły dwie dziewice już konsekrowane lub dwie kobiety wybrane spośród świeckich⁴⁸. Wolno przypuszczać, że

⁴¹ OCV ss. 10-33.

⁴² OCV ss. 34-49.

⁴³ Zob. P. Visentini, *Genesi e sviluppo storico-culturale della consacrazione veriginale*, RL 69 (1982) 457-466; S. Klara, Niepokalanka, *Obrzędy profesji zakonnej i konsekracji dziewic*, AK 380 (1972) 420-421.

⁴⁴ OCV 9; *Populo congregato omnibusque rite dispositis, incedit processio per ecclesiam ad altare, dum schola cum populo cantat introitum Missae. Processio fit more solito eique intersunt virgines consecrandae.*

⁴⁵ *Pontificale Romanum* (= PR '62), Pars prima, Editio typica, Typis Polyglottis Vaticanis, 1962, 139; *Dicto graduati, tractu vel sequentia (...) e monasterio egresae (...) ecclesiam ingrediuntur.* Należy w tym miejscu zaznaczyć, że poprzedni rytuał jako podmiot konsekracji miał wyłącznie mniszki żyjące w klauzurze. Jednakże uwaga ta nie podważa *novum* rubryki OCV, ponieważ także w sytuacji konsekracji mniszek OCV przewiduje, aby wzięły one udział w procesji wejścia wraz z biskupem i asystą.

⁴⁶ *De ordinatione diaconi, presbyteri et episcopi.* Editio typica, Città del Vaticano 1968, 31; *Omnibus rite dispositis, ordinatur processio per ecclesiam ad altare modo consueto. Diaconum librum Evangeliorum, qui in Missa et Ordinatione adhibetur, deferentem et alios diaconos, si adsint, sequuntur presbyteri concelebrantes, deinde electus medius inter presbyteros sibi assistentes, postea Episcopi ordinantes ac denique Episcopus ordinans principalis et paulisper retro eum duo diaconi et assistentes.* Por. teksty paralelne; nn. 118 i 183.

⁴⁷ I. Calabuig – R. Barbieri, *Struttura e fonti dell' „Ordo Consecrationis Virginum”*, w: *Liturgia opera divina e umana*, Roma 1982, 480-481.

⁴⁸ OCV 10: *Decet ut duae virgines iam Deo sacratae vel duae mulieres e laicorum coetu delectae, virgines consecrandas comitentur atque ad altare ducant.*

zachowano ten zwyczaj ze względu na tysiącletnią tradycję, według której *virgo sponsa* nie powinna przystępować nigdy sama do ołtarza swoich ślubów. Należy zaznaczyć, że w stosunku jednak do poprzedniego rytuału zdecydowanie zmniejszono liczbę kobiet towarzyszących. O ile poprzedni rytuał wymagał, aby każdej kandydatce towarzyszyły dwie dziewice⁴⁹, o tyle obecny mówi o dwóch kobietach (również mężatkach) dla całej grupy kandydatek.

Po wejściu do prezbiterium dziewice składają należyne ukłony ołtarzowi i zajmują miejsca wyznaczone dla nich w nawie kościoła⁵⁰. Rozpoczyna się liturgia Mszy świętej, którą biskup sprawuje według specjalnego formularza przewidzianego „na dzień konsekracji dziewic”⁵¹. Jednak gdy obrzęd przypada w uroczystość albo w niedzielę Adwentu, Wielkiego Postu lub Wielkanocne, wówczas bierze się formularz z dnia, można jednak zastosować związane z konsekracją formuły w modlitwie eucharystycznej i w koficowym błogosławieństwie⁵². Liturgia słowa przebiega w zwykły sposób. Rytuał przewiduje bardzo bogaty zestaw czytań własnych na uroczystość konsekracji dziewic: 10 czytań ze Starego Testamentu (nn. 81-90), 16 czytań z Nowego Testamentu (nn. 91-106), 9 psalmów responsoryjnych (nn. 107-115), 7 tekstów alleluistycznych (nn. 116-122) oraz 15 tekstów ewangelijnych (nn. 123-137)⁵³. Niezwykle bogaty zestaw czytań pozwala na indywidualny i właściwy dobór tekstu. Ponieważ liturgia słowa dostosowana do konsekracji dziewic ma wielkie znaczenie dla wyjaśnienia znaczenia dziewictwa i jego roli w Kościele, rytuał zezwala, aby w te dni, w których nie można użyć formularza mszalnego „na konsekrację dziewic”, można wybrać jedno czytanie spośród tych, które podaje lekcjonarz tego obrzędu. Nie można jednak tego czynić w Triduum Paschalne, w Uroczystość Narodzenia Pańskiego, Objawienia Pańskiego, Wniebowstąpienia, Zesłania Ducha Świętego, Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa oraz w inne uroczystości nakazane⁵⁴. Nigdy nie odmawia się wyznania wiary, również w dniu przewidzianym przez rubryki, oraz opuszcza się modlitwę powszechną, ponieważ zastępuje ją litania do świętych⁵⁵.

⁴⁹ PR '62, s. 139; *Virgines... associatae singulae a duabus matronis senioribus et propinquis.*

⁵⁰ OCV 11; *Cum ad presbyterium pervenerit, facta altari debita reverentia, virgines locis sibi in aula ecclesiae designatis se disponunt; tum prosequitur Missa.*

⁵¹ OCV ss. 62-64.

⁵² OCV, *Praenotanda* 8.

⁵³ Wszystkie teksty czytań biblijnych znajdują się w zatwierdzonym *Lekcjonarzu mszalnym*, Tom 7.

⁵⁴ OCV, *Praenotanda* 9; *Cum autem liturgia verbi, celebrationi consecrationis virginum optata, magnam viam habeat ad virginitatis bonum eiusque munus in ecclesia illustranda, quando Missa „In die consecrationis virginum” prohibetur, unam lectionem sumere licet ex iis quae in peculiari lectionario recensentur, praeterquam in triduo sacro, in sollemnitatibus Nativitatis Domini, Epiphaniae, Ascensionis, Pentecostes et Ss.mi Corporis et Sanguinis Christi, vel in aliis sollemnitatibus de praecepto servandis.*

⁵⁵ OCV 12;

b) *Symbolum non dicitur, etiamsi rubricis liturgiae diei praescribitur; c) oratio universalis omittitur, cum in Litanis locum iam habuerit.*

Właściwe obrzędy konsekracji mają miejsce między liturgią słowa Bożego a liturgią eucharystyczną, czyli bezpośrednio po odczytaniu Ewangelii⁵⁶. Takie umiejscowienie konsekracji, z punktu widzenia struktury obrzędów, stanowi godną odnotowania nowość w stosunku do poprzedniego rytuału, w którym konsekracja następowała między śpiewem gradualnym a Ewangelią, przez co wprowadzała niepotrzebny podział w samej części liturgii słowa⁵⁷. Ponadto jest ono zgodne z ogólną praktyką spotykaną w innych posoborowych księgach liturgicznych, w których sprawowanie sakramentów i sakramentaliów następuje po Ewangelii. Dzięki tej zmianie ukazane zostaje lepiej, jak słowo poprzedza sakrament i jak sposób życie wypływa ze słowa Bożego usłyszanego i przyjętego. Zmiana dotychczasowego miejsca konsekracji, czyli przeniesienie jej na czas poewangelijny, nie jest jednak nowością absolutną, ponieważ *Pontyfikal Rzymsko-Germański* według tradycji bawarskiej przewidywał obrzęd konsekracji w tym właśnie miejscu⁵⁸. Należy jednak być pewnym, że innowacja ta nie jest wynikiem wpływu teże rubryki, ile raczej związana jest z ogólną posoborową tendencją do umieszczania obrzędów po Ewangelii.

Ceremonia konsekracji rozpoczyna się obrzędem wezwania kandydatek. Dziewice, które wzięły udział w procesji i zajęły wyznaczone miejsce w nawie świątyni, teraz, na skierowane do nich rytualne wezwanie biskupa, z zapalonymi świecami i prowadzone przez asystujące im konsekrowane dziewczęta albo kobiety świeckie, wchodzi do prezbiterium i tam ustawiają się w taki sposób, żeby wszyscy wierni mogli dobrze widzieć przebieg ceremonii⁵⁹. Obrzęd ten, obok aspektu praktycznego, jakim jest przejście kandydatek na miejsce, z którego biskup będzie przewodniczył właściwym obrzędowi konsekracji, zdaje się mieć cechy autentycznego znaku liturgicznego. Ukazuje ono zdążanie dziewczęcy na spotkanie z Chrystusem, swoim Oblubieńcem uobecnianym tutaj przez biskupa, a także symbolizowanym przez ołtarz, aby celebrować z Nim w najwyższym wymiarze liturgicznym przymierze małżeńskie⁶⁰. Daje ono także uczestnikom liturgii możliwość lepszego poznania kandydatek i nawiązania z nimi więzi duchowej.

Z kolei biskup wygłasza do wszystkich uczestników liturgii homilię⁶¹, w której poucza o wartości dziewictwa chrześcijańskiego, tak dla uświęcenia osobistego, jak i dla dobra całego Kościoła. Ponieważ dla większości wiernych zgromadzonych na liturgii uczestnictwo w obrzędach konsekracji jest wydarzeniem niezwykłym i rzadkim, powinno w niej chodzić o wyjaśnienie wiernym, że ślubny charakter obrzędu konsekracji jest przede wszystkim znakiem zaślubin Chrystusa z Kościołem, którego te dziewczęta powinny stać się

⁵⁶ OCV 13; *Dicto evangelio, episcopus, si virginum consecratio fit ante altare, accedit ad sedem ibi paratam et sedet.*

⁵⁷ PR '62, s. 139, *dicto graduali, tractu vel sequentia, usque ad ultimum versum exclusive.*

⁵⁸ *Le Pontifical Romano-Germanique du dixième siècle*, wyd. C. Vogel - R. Elze, Città del Vaticano 1963, 39.

⁵⁹ OCV 13; 14.

⁶⁰ Por. I.M. Calabuig - R. Barbieri, *Consacrazione delle vergini*, art. cyt., 302.

⁶¹ OCV 16.

sługami i ozdobą. Ponieważ w obecnych obrzędach homilia następuje po Ewangelii, wypływa ona niejako spontanicznie ze słowa Bożego. Biskup może posłużyć się w przemówieniu również tekstem zawartym w rytuale, w którym znajdujemy wykład nauki Kościoła o dziewictwie konsekrowanym, nie zmienionej przez wieki.

Dobrze wygłoszona homilia przygotowuje do pytań, które biskup kieruje do kandydatek⁶². Wobec zgromadzonej wspólnoty wiernych biskup pyta kandydatki o ich wolę wytrwania w podejmowanych zobowiązaniach. Pytania stawiane przez biskupa są sformułowane mniej jurydycznie niż dotąd oraz ukazują lepiej, czym jest dziewictwo konsekrowane w Kościele i jakie płyną zobowiązania z „uroczystego” poślubienia Chrystusa. Przeprowadzone skrutinium nie jest jednak prywatnym dialogiem biskupa z kandydatkami, lecz dokonuje się we wspólnocie kościelnej, której daje możliwość weryfikacji autentyczności intencji samych kandydatek. Jest ono tym momentem w celebracji, w którym wspólnota kościelna zdaje sobie sprawę z odpowiedzialności za obecność szczególnego charyzmatu, który Bóg jej powierza, aby go strzegła i dopomagała w jego rozwoju⁶³.

Po obrzędzie pytań następuje litania do świętych, pełniąca w obrzędzie funkcję modlitwy wiernych⁶⁴. Przez jej śpiew całe zgromadzenie nie tylko poleca się wstawiennictwu Maryi i świętych, błagając Boga, aby wylał łaskę Ducha Świętego na konsekrowane dziewice, ale przede wszystkim pragnie, aby Kościół w całej pełni swjej mistycznej rzeczywistości był modlącym się świadkiem konsekracji i przyjął Boży dar, ofiarowany mu przez Pana. Litanie wytwarza wyjątkową jedność wszystkich członków Kościoła, zarówno tych pielgrzymujących jeszcze na ziemi, jak tych, którzy cieszą się już oglądaniem Bożego oblicza w niebie⁶⁵. Zasadnicza część litanii różni się od tekstów *Litaniae pro ritibus in quibus conferuntur consecrationes et sollemnes benedictiones* ogłoszonych przez Kościół 21 marca 1969 wraz z *Normae universales de anno liturgico et de calendario*⁶⁶. Jej *proprium* polega na umieszczeniu w niej wezwań do świętych, którzy w sposób szczególnie służyli Bogu w dziewictwie, oraz na serii prób, zharmonizowanych w swej treści z charakterem sprawowanego obrzędu. Znajdujemy wezwanie św. Jana Ewangelisty, który uważany jest powszechnie za doskonały wzór i model dla tych, którzy wybierają życie w dziewictwie; wezwanie dwóch diakonów: św. Stefana i św. Wawrzyńca, którzy w liturgii rzymskiej, zarówno starożytnej, jak i współczesnej, wspominani są ze względu na cnotę czystości; wezwania dwóch dziewic męczennic: św. Agnieszki i Marii Goretti; wezwania trzech biskupów (dwóch zachodnich i jeden wschodni): św. Atanazego, św. Ambrożego i św. Augustyna, uchodzących za najwybitniejszych pisarzy na temat dziewictwa;

⁶² OCV 17.

⁶³ T. Colombotti, *Consacrazione delle vergini e professione religiosa*, art. cyt. 444.

⁶⁴ OCV 12 b.

⁶⁵ I.M. Calabuig – R. Barbieri, *Struttura e fonti dell' „Ordo Consecrationis Virginum”*, art. cyt. 496.

⁶⁶ *Calendarium Romanum ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli Pp. VI promulgatum*, Editio typica, Typis Polyglottis Vaticanis, 1969. Litanie znajdują się na stronach 38-39.

równocześnie zostają wezwani czterej wyznawcy nie biskupi: św. Hieronim, św. Benedykt, św. Franciszek i św. Dominik, którzy mają wielkie znaczenie i znaczący wkład w rozwój życia w dziewictwie. Na koniec zostają wezwane cztery dziewice nie męczennice: św. Scholastyka, św. Klara, św. Katarzyna i św. Teresa od Jezusa. Takie zgrupowanie świętych w litanii pozwala mówić o „litanii konsekuracyjnej dziewic”.

Po odśpiewaniu litanii dziewice odnawiają postanowienie dochowania dozgonnej czystości⁶⁷. Odnowienia przyrzeczenia dokonują wobec biskupa i ludu, przez co staje się ono czymś nieodwołalnym. Klęcząc oraz, obyczajem średniowiecznym, wkładając złożone ręce w dłoń biskupa wypowiadają słowa przyrzeczenia. Gest ten oznacza, że dziewica składa swoją ofiarę w ręce biskupa. Obrzęd ten, jakkolwiek głęboko symboliczny, może być zastąpiony innym, zależnie od kultury i wrażliwości ludzi. Rytuwał zezwala ponadto, żeby w przypadku większej liczby konsekrowanych kandydatki klęcząc na swoich miejscach wspólnie wypowiadały formułę przyrzeczenia⁶⁸.

Po tym przyrzeczeniu następuje kulminacyjna i najważniejsza część obrzędów, właściwa konsekracja. Biskup wyciągnawszy ręce nad głowami klęczących dziewic, śpiewa niezrównanie piękne błogosławieństwo konsekracji *Deus castorum corporum*, w najstarszej jego formie⁶⁹. Hymn ten wyraża zachwyt starożytnego świata dla nieznanego niemal w pogaństwie dobrowolnego dziewictwa, wybranego z miłości do Boga. Zmiany poczynione w tekście łągodzą tylko realizm analogii i wyrażają jeszcze większy szacunek, niż tekst pierwotny, dla instytucji małżeńskiej. Nierozzerwalność małżeństwa uświęcona od początku błogosławieństwem – to symbol odwiecznej miłości Boga do świata. Osoby wezwane do szczególnego oddania się Panu wybierają nie symbol, ale samą odwieczną Miłość, źródło wszelkiej miłości. Dlatego hymn przestrzega dziewice, by zachowując czystość, nie zatraciły tych wartości moralnych, które są również ozdobą zamężnych kobiet. Prosi też w epiklezie do Ducha Świętego o cnoty, które by wzmogły ich miłość dziewiczą.

Zasadnicza część konsekracji kończy się obrzędami wyjaśniającymi, polegającymi na wręczeniu oznak konsekracji: obrączki⁷⁰, welonu⁷¹ i księgi *Liturgi Godzin*⁷². Znaki te wyrażają na zewnątrz wewnętrzną i niewidzialną dla oka ludzkiego treść konsekracji, której istotę stanowi idea mistycznych zaślubin dziewicy z Chrystusem. Ponadto zgodnie ze swoją funkcją znaku, przypominają one o obowiązku służby Kościołowi i zawierają obietnicę dopełnienia szczęściem niebieskim tego, co zapoczątkowała konsekracja.

Teraz następuje liturgia eucharystyczna. Podobnie jak w innych obrzędach, rubryki przewidują przyniesienie przez nowo konsekrowane dziewice do ołtarza darów chleba, wina i wody na ofiarę eucharystyczną⁷³. Należy zwrócić uwagę na wspomnienie osób

⁶⁷ OCV 22.

⁶⁸ OCV 23.

⁶⁹ OCV 24.

⁷⁰ OCV 25.

⁷¹ OCV 26.

⁷² OCV 28.

⁷³ OCV 32; *Dum cantus ad offertorium canitur, nonnullae virgines nuper Deo sacratae ad altare opportuna afferunt panem, vinum, aquam pro Sacrificio eucharistico.*

konsekrowanych w modlitwie eucharystycznej, zgodnie ze starożytnym zwyczajem liturgii rzymskiej. Obecny rytuał podaje własne *Hanc igitur* dla Kanonu Rzymskiego i trzy wspomnienia własne odpowiednio do trzech modlitw eucharystycznych⁷⁴. Po pozdrowieniu *Pokój Pański* biskup w odpowiedni sposób przekazuje znak pokoju dziewczicom nowo poświęconym Bogu⁷⁵. Po Komunii biskupa dziewice podchodzą do ołtarza, aby przyjąć Najświętszy Sakrament pod dwiema postaciami. Również rodzice i krewni dziewcząt mogą przyjąć Komunię pod dwiema postaciami⁷⁶.

Gdy skończy się modlitwa po Komunii, nowo konsekrowane dziewice stają przed ołtarzem i biskup wyciągając nad nimi ręce udziela im błogosławieństwa⁷⁷. Uroczyste i rozbudowane błogosławieństwo w swej deprekatywnej formie zwraca się kolejno do poszczególnych Osób Trójcy Świętej, wyprasząc dla dziewcząt łaskę wytrwania w podjętych postanowieniach i ducha gorliwości w służbie Bogu i Kościołowi. Błogosławieństwo wszystkich uczestników liturgii kończy obrzęd konsekracji dziewic żyjących w świecie⁷⁸.

ks. Krzysztof Konecki, Włocławek

II. LITURGIA WIELKIEGO JUBILEUSZU ROKU 2000

JUBILEUSZ ROKU 2000 ma charakter liturgiczny. Wynika on z Listu Apostolskiego Jana Pawła II „Tertio millennio adveniente” (10.11.1994). Temu zagadnieniu, czyli liturgii Wielkiego Jubileuszu roku 2000 poświęcony jest nr 2 „Rivista Liturgica” z 1996 r.¹ Obejmuje on materiały seminarium, które odbyło się w Watykanie w dniach 1 – 3 lutego 1996 r. pt. „Le celebrazioni liturgiche pontificie del Giubileo del Duemila, alla luce della «Tertio millennio adveniente». Orientamenti et proposte” (papieskie celebracje Jubileuszu Roku 2000 w świetle Listu Apostolskiego „Tertio millennio adveniente”. Kierunki i propozycje).

Trudno byłoby omówić wszystkie referaty wygłoszone podczas seminarium. Ograniczymy się jedynie do przedstawienia niektórych celebracji w świetle „Tertio millennio adveniente”². Celebracje te powinny być w całkowitej harmonii ze strukturą roku

⁷⁴ OCV ss. 63-64.

⁷⁵ OCV 34; *Dicto Pax Domini, Episcopus, modo convenienti, pacem dat virginibus nuper Deo sacratis.*

⁷⁶ OCV 35; *Postquam Episcopus Corpus et Sanguinem Domini sumpsit, virgines accedunt ad altare. Christi sacramentum sub utraque specie recepturae.*

Parentes quoque ceterique virginum propinqui, communionem sub utraque specie recipere possunt.

⁷⁷ OCV 36.

⁷⁸ OCV 37.

¹ „Rivista Liturgica” 2 (1996), Editrice Elle Di Ci Torino – Quali celebrazioni per il Giubileo del Duemila?

² List Apostolski „Tertio millennio adveniente” (TMA) Ojca Świętego Jana Pawła II do biskupów, duchowieństwa i wiernych w związku z przygotowaniem Jubileuszu Roku 2000. Cytuję za Miesięcznikiem Diecezji Pelplińskiej 11 (1994), 3-35).

liturgicznego. Zarówno Rok 2000, jak i rok liturgiczny obejmują ten sam okres. Jednakże okoliczność Wielkiego Jubileuszu Roku 2000 jest okazją, aby rok liturgiczny nabral szczególne kolorytu. Może się to stać przez pouczenia, zachęty, przez odpowiednie formuły aktu pokuty, które odnoszą się do tajemnicy danego okresu roku liturgicznego lub też do świąt, które zostały wyznaczone przez Ojca Świętego jako szczególne dni obchodu Wielkiego Jubileuszu. Celebracje te ma cechować różnorodność form (uroczyste celebracje z udziałem Ojca Świętego, celebracja Eucharystii, Liturgia Godzin itp.).

Obecnie postaramy się omówić poszczególne okresy roku liturgicznego i związane z nimi celebracje Roku 2000.

1. Okres Adwentu

Od pierwszej swojej encykliki „Redemptor hominis” (4.03.1979) Jan Paweł II zwracał uwagę na zbliżający się Jubileusz Roku 2000. Lata poprzedzające go mają być rozważane jako „adwent”, jako czas przygotowania i oczekiwania.

W swym Liście Apostolskim Jan Paweł II pisze: „Najlepsze przygotowanie do Jubileuszu roku dwutysięcznego nie jest niczym innym, jak tylko możliwe wiernym wcielaniem nauki Vaticanum II w życie każdego człowieka i całego Kościoła. Wraz z Soborem bezpośrednie przygotowanie do Wielkiego Jubileuszu Roku 2000 zostało niejako zainaugurowane w najszerszym tego słowa znaczeniu. Jeśli szukamy jakiegoś odpowiednika w liturgii, to chyba coroczna liturgia adwentowa jest czasem najbliższym duchowi Soboru. Adwent przygotowuje nas do spotkania z Tym, «Który był i Który jest, i Który przychodzi»”³.

Jeżeli więc Wielki Jubileusz ma profil chrystologiczny, będąc wspomnieniem dwutysiąclecia od narodzenia Chrystusa, to adwent jest tym okresem, w którym Kościół w sposób mistyczny obchodzi czas oczekiwania tego narodzenia. Z powyższego wynika, że z punktu widzenia liturgicznego Jubileusz ten rozpocznie się Pierwszymi Nieszporami Adwentu, tj. 28 listopada 1999 r. Tak więc Pierwsze Nieszpory I Niedzieli Adwentu jako początek Roku Liturgicznego, będącego Rokiem Świętym – będą celebracją szczególnie uprzywilejowaną.

W okresie adwentu, bardziej niż w innych, dają się słyszeć głosy patriarchów i proroków, którzy zwiastują przyjście Zbawiciela. „Wyras «Jubileusz» – pisze Jan Paweł II – mówi o radości. Chodzi tu nie tylko o radość czysto wewnętrzną, ale o radość, która objawia się także na zewnątrz, albowiem przyjście Boga jest wydarzeniem także zewnętrznym. Jest ono widzialne, słyszalne i dotykalne, jak mówi św. Jan (1 J 1, 1). Słusznie zatem, że wszystkie przejawy radości związane z tym przyjściem są także przejawami zewnętrznymi: Kościół raduje się ze zbawienia”⁴. Tej radości należy dać wyraz w III Niedzielę Adwentu w niedzielę „Gaudete”.

³ TMA, nr 20.

⁴ TMA, nr 16.

2. Boże Narodzenie 1999 r.

Dzień 25 grudnia 1999 r. będzie dniem najbardziej oczekiwanym przez wszystkich wyznawców Chrystusa. Dzień narodzin Zbawiciela stanowi zasadniczy motyw i przedmiot obchodów Wielkiego Jubileuszu. „Godne uwagi jest to, iż upływ lat oblicza się prawie wszędzie od przyjścia Chrystusa na świat, które staje się punktem centralnym najbardziej dziś używanego kalendarza”⁵. W noc Bożego Narodzenia ma miejsce ceremonia otwarcia Drzwi Świętych. „Drzwi Święte Jubileuszu Roku 2000 powinny być symbolicznie większe niż poprzednio, ponieważ ludzkość, gdy dotrze do tej przełomowej daty, pozostawi za sobą nie tylko kolejny wiek, ale tysiąclecie”⁶.

3. Święto Świętej Rodziny

W TMA wyrażona jest nadzieja, że „(...) Rok Rodziny zainaugurowany w Nazarecie stanie się podobnie jak Rok Maryjny jednym jeszcze znaczącym etapem przygotowania do Wielkiego Jubileuszu”⁷. Ojciec Święty wskazuje na ścisły związek, który istnieje między rodziną a misterium wcielenia, które dokonało się na łonie rodziny Józefa i Maryi z Nazaretu. Obecnie liturgia umieszcza święto Świętej Rodziny w niedzielę w czasie oktawy Bożego Narodzenia. Tak więc niniejsza niedziela powinna być Dniem Rodziny Wielkiego Jubileuszu.

4. Ostatni dzień roku, czyli noc przejścia do III Milenium

Przejście z II do III Milenium dokona się o północy 31 grudnia 1999 roku. Będzie to przejście z piątku na sobotę. Wyznawcy Chrystusa odczuwają potrzebę, aby w tę ostatnią noc wyrazić wobec Boga uczucia uwielbienia, wdzięczności i chwały. Dlatego w tę noc odbywać się będą czuwania modlitewne oraz sprawowana będzie Eucharystia. „Jubileusz jest – wg TMA – zawsze szczególnym czasem łaski, «dniem błogosławionym przez Pana»: jako taki ma on – jak już powiedziano – charakter radosnego święta. Jubileusz Roku 2000 ma być wielką modlitwą uwielbienia i dziękczynienia, zwłaszcza za dar Wcielenia Syna Bożego oraz za dar Odkupienia dokonanego przez Niego”⁸. W ów „błogosławiony dzień” – godziny przejścia do trzeciego milenium są pierwocinami, które poświęcimy Bogu. Tak więc ostatni dzień, tj. 31 grudnia powinien być modlitewnym czuwaniem, które zostanie zakończone sprawowaniem Eucharystii. Pierwszy Dzień Nowego Roku Trzeciego Milenium stanie się szczególną okazją do składania życzeń pokoju i pomyślności.

⁵ TMA, nr 15.

⁶ TMA, nr 33.

⁷ TMA, nr 28.

⁸ TMA, nr 32.

5. Okres po Objawieniu Pańskim

Uroczystość Epifanii powinna podkreślić uniwersalny wymiar Kościoła. Wyrazem tego będzie udzielenie przez papieża sakry biskupiej kapłanom pochodzących z różnych kontynentów. Również święto Chrztu Pańskiego powinno akcentować tę prawdę. Dlatego należy w tym dniu udzielić chrztu dzieciom z różnych krajów.

6. Święto Ofiarowania Pańskiego

Od wielu lat święto to stało się w Rzymie „świętem zakonników”. Jest to jednak również święto spotkania Boga ze „swym ludem”. Należałoby więc położyć delikatny akcent na odniesienie tegoż spotkania do narodu izraelskiego.

7. Uroczystość Zwiastowania Pańskiego – 25 marca

Czytając TMA można zauważyć, że termin „wcielenie” występuje częściej niż termin „narodzenie”. „Pełnia czasu utożsamia się z tajemnicą Wcielenia.”⁹

”Czas istotnie wypełnił się przez to, że sam Bóg przez Wcielenie wszedł w dzieje człowieka.”¹⁰

”Wcielenie Syna Bożego świadczy o tym, że Bóg szuka człowieka (...). Jest to poszukiwanie, które rodzi się we wnętrzu Boga i osiąga swój szczyt we Wcieleniu Słowa.”¹¹

Wiadomo, że termin 25 marca jest wcześniejszy niż 25 grudnia. I choć termin ten nie przyjął się w mentalności wiernych, to jednak w roku Wielkiego Jubileuszu powinien być szczególnie podkreślony, zgodnie z obchodem zbawczego wydarzenia.

8. Wielki Post Roku 2000

Zarówno Wielki Post, jak i Wielki Jubileusz są czasem nawrócenia i pokuty. Ta sama radość charakteryzuje Jubileusz. Jest to radość szczególna, radość wypływająca z nawrócenia, które jest warunkiem wstępnym pojednania człowieka z Bogiem i wzajemnie ze sobą¹².

W TMA Ojciec Święty wskazuje na niektóre grzechy, które domagają się pokuty i nawrócenia. Wśród nich należy wymienić:

– grzechy, „(...) które zaszkodziły jedności, jakiej Bóg pragnął dla swego Ludu¹³”;

⁹ TMA, nr 1.

¹⁰ TMA, nr 9.

¹¹ TMA, nr 7.

¹² Por. TMA, nr 32.

¹³ TMA, nr 34.

- „(...) przyzwolenie okazywane zwłaszcza w niektórych stuleciach – na stosowanie w obronie prawdy metod nacechowanych nietolerancją, a nawet przemocą”;¹⁴
- brak odpowiedzialności za różne przejawy zła we współczesnym świecie;¹⁵
- zjawisko obojętności religijnej;¹⁶
- atmosfera sekularyzmu i relatywizmu etycznego;¹⁷
- niepewność, która obejmuje życie moralne, a nawet samą teologalną poprawność wiary;¹⁸
- brak rozeznania wobec łamania podstawowych praw człowieka;¹⁹
- słabe przyjęcie nauki Soboru Watykańskiego II.²⁰

Jest rzeczą zrozumiałą, że w roku 2000 Kościół musi zrobić rachunek sumienia z powyższych grzechów oraz dokonać nawrócenia. W tym sensie Wielki Post Roku 2000 powinien być szczególnym czasem i znakiem „jubileuszowego nawrócenia”.

Gdy chodzi o kalendarz Wielkiego Postu Roku 2000, to jest on zgodny z rytmem roku kościelnego. Trwa on od Środy Popielcowej do Wielkiego Czwartku włącznie. W wigilię Wielkanocną odpowiednio przygotowani katechumeni powinni przyjąć sakramenty inicjacji chrześcijańskiej. W okresie Wielkiego Postu należy urządzić specjalny dzień refleksji, nawrócenia i pojednania. Zgodnie ze starożytną tradycją Kościoła takie nabożeństwo powinno odbyć się w Wielką Środę.

9. Wielki Tydzień – Święte Triduum – Niedziela Zmartwychwstania

Gdy chodzi o Wielki Tydzień, zwłaszcza o Święte Triduum, zasadniczo nie powinno być żadnych zmian. Tematy związane z Wielkim Jubileuszem należałoby wprowadzać bardzo ostrożnie. Wskazane natomiast byłoby, aby w Niedzielę Zmartwychwstania Pańskiego urzeczyście celebrować nieszpory z udziałem neofitów, ochrzczonych w Wigilię Paschalną²¹.

10. Okres wielkanocny

W okresie tym powinny odbyć się święcenia kapłańskie diakonów pochodzących z Rzymu oraz z różnych stron świata. Najbardziej odpowiednią dla święceń jest IV Niedziela Wielkanocy, czyli Niedziela Dobrego Pasterza. W tym dniu mogłyby się odbyć także jubileusze kapłańskie 25-lecia i 50-lecia święceń.

¹⁴ TMA, nr 35.

¹⁵ Por. TMA, nr 36.

¹⁶ Por. *tamże*.

¹⁷ *Tamże*.

¹⁸ *Tamże*.

¹⁹ *Tamże*.

²⁰ *Tamże*.

²¹ Por. *Institutio generalis de Liurgia Horarum* 213.

W okresie wielkanocnym powinno również mieć miejsce wspomnienie męczenników naszych czasów. Ojciec Święty pisze: „W naszym stuleciu wrócili męczennicy. A są to często męczennicy nieznanymi, jak gdyby «nieznani żołnierze» wielkiej sprawy Bożej. Jeżeli to możliwe, ich świadectwa nie powinny zostać zapomniane w Kościele”.²²

Wspomnienie to zgodne z duchem liturgii mogłoby odbyć się w piątą niedzielę wielkanocną. W związku z powyższym należałoby życzyć, aby w Roku 2000 zostało opublikowane Martyrologium Romanum. Również z racji Wielkiego Jubileuszu Kościoła lokalne powinny przygotować własne martyrologia.

Uroczystość Zesłania Ducha Świętego ze względu na swój charakter eklezjalny powinna być okazją do przemyślenia problemów „nowej ewangelizacji”, o której tak często mówi Ojciec Święty²³. Powinno się też dowartościować charyzmaty, które Duch Święty wzbudza w Kościele, i na nowo przemyśleć dialog między religiami.²⁴

11. Uroczystość Trójcy Przenajświętszej

W swoim liście Ojciec Święty pisze, że celem Wielkiego Jubileuszu jest „(...) uwielbienie Trójcy Świętej, od której wszystko pochodzi i ku której wszystko w świecie i w dziejach jest skierowane”²⁵. Dlatego uroczystość ta powinna być obchodzona szczególnie uroczystie.

12. Uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Pańskiej

Ojciec Święty ogłosił, iż „(...) z okazji Wielkiego Jubileuszu odbędzie się w Rzymie Międzynarodowy Kongres Eucharystyczny, który podkreśli żywą i zbawczą obecność Jego [Chrystusa] w Kościele i w świecie. Rok 2000 będzie rokiem głęboko eucharystycznym: w Sakramencie Eucharystii Zbawiciel, który dwadzieścia wieków temu przyjął ciało w łonie Maryi, nadal ofiarowuje się ludzkości jako źródło Boskiego życia”²⁶. Z punktu widzenia liturgicznego wskazane byłoby, aby Kongres zbiegł się z uroczystością Bożego Ciała.

13. Uroczystość Chrystusa Króla Wszechświata

Rok Jubileuszowy ma stałe odniesienie do Chrystusa, który jest także „Panem historii, jest jej «Alfą i Omega», «Początkiem i Końcem» (por. Ap 1,8; 21,6)”. W tej perspektywie byłoby konieczne, że tak jak uroczystość obchodzi się początek misterium Chrystusa – wcielenie – narodzenie, tak samo uroczystość należałoby obchodzić dopełnienie

²² TMA, nr 37.

²³ Por. TMA, nr 21, 45.

²⁴ TMA, nr 55.

²⁵ *Tamże*

²⁶ *Tamże*.

tej tajemnicy, kiedy Chrystus przekazuje Królestwo Ojcu (por. 1 Kor 15)²⁷. Uroczystość Chrystusa Króla winna być przeżyta w perspektywie eschatologicznej.

14. Boże Narodzenie Roku 2000

W tym dniu zwykle kończy się rok jubileuszowy. Nabiera on szczególnego znaczenia z racji uroczystego zamknięcia Drzwi Świętych.

15. Sprawowanie sakramentów świętych

Sakramenty są zbawczymi znakami, za pomocą których uczniowie Chrystusa czerpią z misterium Chrystusa zbawczą moc.

Z punktu widzenia jubileuszowego kalendarza wskazane byłoby, aby ich sprawowanie złączyć z rokiem liturgicznym. I tak:

- chrzest dzieci – w niedzielę Chrztu Pana Jezusa;
- chrzest dorosłych, bierzmowanie i Eucharystia – w Wigilię Paschalną;
- sakrament pojednania – w Wielką Środę;
- święcenia kapłańskie – w niedzielę Dobrego Pasterza – IV niedziela Wielkanocna;
- sakrament małżeństwa – w II niedzielę czasu zwykłego;
- sakrament chorych – w jedną z niedziel wielkanocnych, względnie w niedzielę w pobliżu uroczystości Chrystusa Króla, lub też 11 lutego w Międzynarodowy Dzień Chorych.

16. Wspomnienia Najświętszej Maryi Panny

W wydarzeniu wspominanym w Wielkim Jubileuszu (wcielenie – narodzenie) szczególne znaczenie zajmuje Najświętsza Maryja Panna. Dlatego Jej należy się szczególna uwaga, zgodnie z zasadami roku liturgicznego. Należy uwzględnić te święta, które mają ścisły związek z tajemnicą wcielenia i narodzenia Chrystusa. Do tych zaś należą: Zwiastowanie Pańskie (25.03) oraz uroczystość Świętej Bożej Rodzicielki (01.01). Uroczystości również należy obchodzić Święto Niepokalanego Poczęcia w adwencie 1999 r. (08.12), które bezpośrednio przygotowuje nas na przyjście Zbawiciela.

„W chrześcijaństwie czas ma podstawowe znaczenie. W czasie zostaje stworzony świat, w czasie dokonuje się historia zbawienia, która osiąga swój szczyt w «pełni czasu»²⁸. W tym aspekcie należy celebrować uroczystość Wniebowzięcia Najśw. Maryi Panny. Dobrze byłoby, aby z okazji Wielkiego Jubileuszu przywrócić nocną procesję do Bazyliki Najświętszej Maryi Panny Większej, która odbywała się w nocy z 14 na 15 sierpnia. Tak więc Maryjny charakter Wielkiego Jubileuszu stanowiłyby cztery święta: 8 grudnia, 25 marca, 1 stycznia i 15 sierpnia.

²⁷ TMA, nr 5.

²⁸ TMA, nr 10.

Do wyżej wymienionych świąt należy jeszcze dołączyć święto Narodzenia Najświętszej Maryi Panny (8.09), które czci Matkę Chrystusa jako „Gwiazdę zaranną” naszego zbawienia.

17. Wspomnienia Świąt

W roku Wielkiego Jubileuszu w szczególny sposób należy obchodzić cztery uroczystości Świąt:

- uroczystość Św. Józefa (19.03), który uczestniczył w tajemnicy wcielenia i narodzenia Chrystusa;
- uroczystość Św. Jana Chrzciciela (24.06), który jest patronem Bazyliki Patriarchalnej na Lateranie. Bazylika jest katedrą biskupa Rzymu, a jej nawiedzenie stanowi jeden z celów pielgrzymów przybywających do Wiecznego Miasta;
- uroczystość Świąt Apostołów Piotra i Pawła (29.06). Są oni patronami Rzymu. W dniu ich święta Ojciec Święty dokonuje ważnych aktów dla całego Kościoła;
- uroczystość Wszystkich Świąt (01.11). Jest ona pochodzenia rzymskiego i znajduje się w doskonałej harmonii z jednym z celów Wielkiego Jubileuszu, którym jest promocja świętości.

18. Obchody szczególne związane z Wielkim Jubileuszem

a. Obchody ekumeniczne

Ojciec Święty w swoim liście pisze: „(...) z punktu widzenia ekumenicznego rok ten będzie szczególnie ważną sposobnością, aby wspólnie skierować wzrok ku Chrystusowi jednemu Panu, podejmując próbę stania się jednym z Nim – zgodnie z Jego modlitwą do Ojca. Uwypuklenie centralnego miejsca Chrystusa, słowa Bożego i wiary z pewnością spotka się z zainteresowaniem i życzliwym przyjęciem ze strony chrześcijan innych wyznań”²⁹. W tym świetle tradycyjny Tydzień Modlitw o zjednoczenie (18 – 25.01) będzie miał szczególne znaczenie. Wiadomo, że istnieją propozycje, aby Rok 2000 stanowił uprzywilejowaną okazję do pojednania między religiami.

b. Kanonizacje

Liczba ich powinna być ograniczona do trzech lub czterech osób, które są głębokim znakiem dla życia Kościoła. Innymi słowy, chodzi tu o kanonizację tych sług Bożych, których osobowość miałaby szczególny walor wzoru dla Kościoła powszechnego.

²⁹ TMA, nr 41.

c. Obchody niektórych szczególnych dni

Należy uwzględnić jedynie te dni, które zostały ustanowione przez Stolicę Apostolską i mocno zakotwiczyły się w życiu Kościoła. Do nich należą:

- 1 stycznia – Światowy Dzień Modlitw o Pokój;
- 11 lutego – Międzynarodowy Dzień Chorych;
- Niedziela Palmowa – Światowy Dzień Młodzieży;
- IV Niedziela Wielkanocna – Światowy Dzień Powołań;
- przedostatnia niedziela października – Światowy Dzień Misyjny, przeżyty w świetle nowej ewangelizacji.

Zakończenie

Przygotowując obchody Wielkiego Jubileuszu, należy pamiętać o tym, co zostało podkreślone na początku, mianowicie że powinny one odbywać się w doskonałej jedności z rokiem liturgicznym. Rok liturgiczny bowiem ma wszelkie możliwe duchowe zasoby dla urzeczywistnienia celów Roku Jubileuszowego. Z drugiej strony, Rok Jubileuszowy przez swój nadzwyczajny charakter może ożywić niejedną celebrację roku liturgicznego.

ks. Stanisław Człapa